

Владимир Коларић: Повратак бићу и повратак личности: о књизи „Бахтин и хришћанство“ Светозара Поштића

Светозар Поштић је постао истинско откриће наше хришћански оријентисане хуманистике, најпре захваљујући двојезичком „интернет часопису за уметност, културу и православну духовност“ под називом „Стражњи дућан“, односно „The Backshop Journal“ (<https://backshopjournal.com/>). Ради се, међутим, о врло озбиљном аутору, чија књига „Бахтин и хришћанство“ (Академска књига, Нови Сад, 2012) представља сегмент његове докторске дисертације о Монтењу, одбрањене на Универзитету Јужне Каролине у САД.

Бахтин је послужио Поштићу као пут ка Монтењу, у чијем га је есеју под бројем II:12, једином посвећеном искључиво религијским питањима,

интересовало питање дијалогизма и перихорезе, као прожимања две Христове природе.

Поштић открива великог руског аутора као пре свега философа, чије је бављење социолингвистиком и књижевном теоријом било донекле изнуђено, односно условљено историјским околностима револуције и живота у Совјетском Савезу, а отворено говорећи променом културне климе и политичком репресијом. Бахтин није философ само, како је сам одређивао сопствену позицију, у „негативном смислу“, по ком је философија истраживање које се „креће се у пограничним сферама, то јест на границама признатих дисциплина, на њиховим спојевима и пресецима“, већ и због своје укоренености како у философији немачког идеалима тако и у руском религијском мислилаштву, са великим упливом православног богословља и свешћу о припадности источно-хришћанском културно-цивилизацијском наслеђу.

Бахтин је, стога, за Поштића узоран пример културације хришћанства, односно успешног превођења источно-хришћанског религијског и културног искуства на савремени теоријски дискурс у домену хуманистике.

Поштић представља досадашње резултате истраживања хришћанских основа Бахтинов дела, али даје и значајне прилоге у систематичном и заокруженом излагању његове утемељености на традицији православне теологије, по ком се „бахтиновски дијалогизам може посматрати и као другачији поглед на основни смисао православног хришћанства, саборност Христове цркве на земљи кроз заједницу Евхаристије“.

Инсистирање руског аутора на дијалогу као основи људског постојања, конкретности и телесности, стога се не доводи само у везу са европским традицијама егзистенцијализма и феноменологије, као својеврсног „обрта ка конкретности“ и повратка бићу као сопству после декартовског и потоњег просветитељског онтолошког и епистемолошког апстракционизма, већ и са темељним основама православне ипостасне теологије, а самим тим и христолошке догматике.

Бахтин се код Поштића показује као интеркултурално комуникативан аутор који општеевропском тренду „повратка бићу“ нуди на источно-хришћанском религијском и културном искуству утемељене теолошке и философске основе, које „повратак бићу“ заправо преводи у „повратак личности“.

„Свака процена јесте заузимање индивидуалног положаја у бићу: чак је и Бог морао да се отелотвори да би помиловао, страдао и опростио, да се спусти са апстрактног гледишта правде“, наводи Поштић Бахтинове речи.

„Само религија одређује ничим неограничену слободу мисли, јер човек апсолутно не може да постоји без икакве вере, и одсуство вере у Бога неизбежно се претвара у идолопоклонство, то јест у веру у нешто намерно ограничено временским и просторним оквирима који не дозвољавају стварну, потпуну слободу мисли“, пре чему је истинска мисао „мисао о Богу и присуству Бога, дијалог, опроштење, молитва“, а „душа нам слободно говори о својој бесмртности, али доказати је не можемо“.

Мисао је стога увек и пре свега општење, општење личности, при чему, како закључује Поштић, „да би уопште постојало ‘ја’, неопходно је да постоји и ‘ти’. Двоје су нераскидиви део заједнице у Христу, а њихово општење Бахтин назива дијалогом“, због чега управо руски аутор и јесте „истински пропагатор ове (саборне и ипостасне – прим. В.К.) љубави и црквеног јединства међу људима“. Да, управо тако – црквеног а не било каквог јединства, свакако не јединства „Великог Инквизитора“.

Бахтин стога, јасно нам представља наш аутор, није само значајан тумач него и истински настављач Достојевског у мисији социјализације и културације Христове откровењске речи, увек новог и стваралачког изрицања оној „јединог новог у свету“ и јединог новог у свим световима у којима учествујемо и присуствујемо, и у којима би могли да учествујемо и присуствујемо.

Књига „Бахтин и хришћанство“ је, као и друга Поштићева књига, „Апологија земаљског живота: Монтењ и заокрет к себи“ (2016), прегледно, прецизно и лепо писана књига, која није намењена само стручњацима, него и широј заинтересованој публици. Она нам враћа великог руског аутора у облику који нам је преко потребан.